

Yermak O. V.

CONFISCATION AS IT IS DESCRIBED IN INTERNATIONAL LEGAL DOCUMENTS

This article aims to provide general definition of confiscation of property, which is used in international legal documents. The article describes the concept of confiscation that is used in international legal acts and discusses scientific development of this topic.

The article provides a general description of the confiscation in international legal documents. In international legal documents, confiscation is understood as punishment, another means of legal response to a crime or as a sanction; is the ultimate deprivation of property; will be used only by the authorized authorities. No international legal document deals with the general confiscation of property in the understanding of the domestic criminal-law doctrine of Ukraine. The author shares the position of those criminologists who consider confiscation as punishment (general confiscation) to be a rudimentary criminal law phenomenon of the soviet era.

Key words: *criminal law, the means of criminal law, other means of criminal law, punishment, confiscation of property, special forfeiture.*

УДК35.01:343.2.01

Робкало М. М.,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів

ДЕЯКІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ПРОБАЦІЇ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтована необхідність удосконалення персоналу відповідно до вимог чинного законодавства про пробацію. Проаналізовано деякі проблеми, пов'язані особливостями службової діяльності персоналу пробації. Акцентовано увагу на потребу впровадження в процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації професійних стандартів, які необхідні для реалізації завдань пробації.

Ключові слова: *законодавство про пробацію; види пробації; персонал пробації; фахова підготовка; удосконалення фахової підготовки.*

Постановка проблеми. Створення ефективної пробації на сучасному етапі передбачає здійснення комплексу заходів нормативного та організаційного характеру, спрямованих на її удосконалення та модернізацію. Одним із них є підготовка та ефективне використання персоналу. Формування якісного кадрового складу для пробації має важливе значення, оскільки зазначений крими-

нально-виконавчий інститут є ключовою складовою кримінально-виконавчої служби в напрямі забезпечення виконання покарання без позбавлення волі. На актуальність розглянутих у статті проблем вказує й увага, яку приділяє Міністерство юстиції України щодо модернізації механізмів впливу на персонал, враховуючи при цьому накопичений вітчизняний і зарубіжний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності персоналу кримінально-виконавчої служби досліджували Бараш Є., Беца О., Бондарук О., Галай А., Зливко С., Яковець І. Розробці механізмів управлінського впливу на персонал пробації приділяли увагу Севастянова Н., Шульгіна Г., Янчук О. Наукові здобутки зазначених вище вчених та практичних працівників присвячені різним сторонам діяльності персоналу на етапі новітньої історії функціонування кримінально-виконавчої служби. Серед них – обґрунтування теоретико-правових аспектів діяльності персоналу, дослідження проблем його структурно-функціонального поділу та механізму проходження служби, соціального і правового захисту, розробка заходів організаційно-правового забезпечення управління кадровим складом й інше. Віддаючи належне проведеним дослідженням, автор вважає, що певної актуальності в сучасних умовах набувають проблеми, пов'язані з необхідністю вдосконалення фахового рівня персоналу, на який покладається виконання завдань, визначених законодавством про пробацію.

Мета статті полягає в обґрунтуванні причин, що спонукають необхідність підвищення професійного рівня персоналу пробації та визначення шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Чинний Закон України «Про пробацію» (далі – Закон) поділяє її на три види: досудова пробація; наглядова пробація; пенітенціарна пробація [1]. Досудова пробація є новелою в кримінально-виконавчій діяльності. Її зміст полягає у наступному: по-перше, складання соціально-психологічної характеристики обвинуваченого; по-друге, з'ясування схильності обвинуваченого до скоєння повторного злочину; по-третє, формування висновку про ймовірність виправлення особи без застосування покарання з обмеженням або позбавленням волі. Наступною стороною діяльності персоналу є реалізація завдань наглядового та пенітенціарного характеру.

Пробаційний нагляд включає комплекс кримінально-виконавчих та соціально-виховних заходів з метою забезпечення умов відбування покарання без позбавлення чи обмеження волі. Крім того, в ході цього виду пробації складаються та реалізуються пробаційні програми стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням (ст. 10 Закону). Пенітенціарна пробація як вид кримінально-виконавчого впливу включає підготовку передбаченої Законом категорії осіб для трудового і побутового влаштування (ст.11). Отже, відповідно до такого поділу реалізація завдань пробації вимагає від персоналу знань та навичок декількох різних професій. Наприклад, під час здійснення досудової пробації персонал повинен мати знання та навички юриста і психолога, це, наприклад, підтверджує зміст досудової доповіді. У наглядовій та пенітенціарній пробації персонал потребує знань і юриста, і психолога, і педагога, і соціального працівника, і менеджера.

Таким чином, викладене вище дозволяє дійти висновку, що виконання кожного з видів пробації потребує від персоналу оволодіння або удосконалення певних знань та практичних навичок з різних професій.

Одним з ключових завдань пробації є протидія рецидивній злочинності. Сучасній юридичній практиці відомі багато засобів профілактики злочинів та інших асоціальних явищ. Цьому процесу істотно сприяють знання з різних юридичних дисциплін, ключовою серед яких є Пенітенціарна кримінологія. Згадана навчальна дисципліна озброює персонал низкою знань та вмінь, необхідних якраз для пробації. Основним з них є вміння формувати об'єктивну кримінологічну характеристику особи засудженого. В останній міститься певна сукупність криміногенних показників про особу, яка скоїла злочин і відображено особливості її суб'єктного стану та ступінь суспільної небезпеки [2]. Володіння методикою підготовки і складання кримінологічної характеристики сприятиме ефективному виконанню таких пробаційних заходів: по-перше, формування об'єктивної досудової доповіді на обвинуваченого; по-друге, планування та виконання заходів наглядової пробації та пенітенціарних програм; по-третє, з'ясування рівня ставлення особи до оточуючого соціального середовища та її мотивації до позитивних змін; по-четверте, роз-

робка механізмів пенітенціарного та постпенітенціарного впливу на засудженого. Отже, одним із шляхів підвищення фахового рівня персоналу пробації як на стадії навчання, так і під час перепідготовки та підвищення кваліфікації має стати опанування положеннями Пенітенціарної кримінології, що сприятиме ефективній реалізації усіх видів пробації.

Актуальним на сучасному етапі є завдання з оволодіння персоналом навичками практичної психології. Це підтверджують положення наказу Міністерства юстиції України «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими», де зазначено, що сучасна виховна і психологічна робота проводиться з метою сприяння розвитку в засуджених соціальної активності та корисної ініціативи в їхньому побуті, під час праці та навчання. Така діяльність ґрунтується на принципах індивідуалізації під час вивчення особистісних якостей засудженого та диференціації методів психологічного впливу [3]. Інший нормативний акт, який стосується психологічної служби, містить такі завдання:

- формування системи заходів психологічного впливу, які повинні спонукати особу до законслухняної поведінки;
- сприяння розвитку позитивних особистісних якостей, необхідних для подолання існуючих у засудженого проблем;
- контроль за наявністю умов, які необхідні для повноцінної життєдіяльності засудженого;
- інтеграція особи до соціально-позитивного середовища [4].

Статистика кримінально-виконавчої служби показує, що суб'єкти пробації у своїй більшості (окрім неповнолітніх) є повністю сформованими з точки зору фізіологічного та психологічного стану особами. Але психологічна занедбаність та певні відхилення в емоційних і вольових процесах, можливі аномалії в характері призвели їх до скоєння злочинів. Одним із основних завдань пробації є повернення в суспільство законслухняної особи після відбування покарання. Цьому процесу, особливо під час проведення заходів наглядової та пенітенціарної пробації, сприяє психологічна корекція поведінки засудженого. Її метою є спонукання осіб до правослухняної поведінки, сприяння подоланню своїх особистісних проблем і конфліктів з оточенням, створення умов для їх повноцінного психічного розвитку [5].

Функціонально психокорекція має компенсувати наявні порушення в розвитку особистості, поліпшити якість реалізації психічних процесів, допомагати у вирішенні внутрішньоособистісних конфліктів.

В органах та установах виконання покарань завдання психокорекційної діяльності покладаються на штатних психологів. Але персонал з різних причин не завжди має можливість скористатися їхньою допомогою. Оптимальним виходом із подібних ситуацій має стати навчання персоналу формам та методам психокорекційної роботи із засудженими. У ході цього процесу персонал повинен оволодіти такими навичками:

- опанування формами та методами з вивчення особистісних якостей засудженого, його оточуючого соціального середовища задля подальшого складання психологічної характеристики та здійснення інших пробаційних заходів;

- встановлення контакту із засудженим та мотивація його до співпраці над існуючими проблемами;

- складання програм індивідуальної психологічної реабілітації;

- формування позитивної соціальної ситуації навколо засудженого.

Отже, опанування процесом психокорекційної діяльності дозволить, по-перше, ефективно й оперативно реалізовувати психокорекційні завдання; по-друге, підвищити рівень професійної підготовки персоналу (психологічний напрям); по-третє, мінімізувати залучення до психокорекційної роботи у підрозділах пробації професійних психологів і таким чином зменшити на останніх професійне навантаження.

Статтею 13 Закону передбачено проведення соціально-виховної роботи задля досягнення мети виправлення засуджених. Мінімальні стандартні Правила ООН щодо поводження з в'язнями визначають принципи соціальної роботи серед засуджених. Серед них – законність, справедливість, гуманізм, охорона соціальних прав, профілактика, соціальне реагування, конфіденційність, толерантність й інші [6]. На виконання вимог міжнародного пенітенціарного законодавства перед пробацією як інститутом кримінально-виконавчого права визначено комплекс завдань соціально-реабілітаційного характеру стосовно осіб, які відбули покарання. Серед них слід назвати такі: захист громадянських інтересів, гара-

нті засуджених на соціальне забезпечення та інші послуги; інтеграція засуджених до законотрухняної поведінки; забезпечення соціального та культурного розвитку засуджених з метою сприяння пошуку і реалізації позитивних соціальних інтересів.

Отже, зазначене вище підтверджує необхідність удосконалення персоналом пробації навичок соціально-виховної роботи із засудженими під час проведення як наглядової, так і пенітенціарної пробації.

Навчання персоналу в цьому напрямі повинно стати інтегрованим процесом, в якому повною мірою поєднувалися б вимоги державного стандарту на соціальні послуги та законодавства про пробацію. Відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики» соціальна послуга являє собою сукупність заходів, спрямованих на запобігання, обмеження та зупинення негативних соціальних і поведінкових явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу, у тому числі і соціального [7]. Соціально-виховна робота в свою чергу передбачає надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги, сприяння працевлаштуванню, залучення до навчання, участь у виховних заходах та соціально корисній діяльності, проведення індивідуально-профілактичної роботи (ч. 2, ст. 13 Закону).

Упродовж цього у процесі удосконалення навичок застосування соціально-виховної роботи слід звернути увагу на вирішення таких завдань: по-перше, опанування знаннями про механізм соціально-педагогічної допомоги та підтримки засуджених; по-друге навчання навичкам запобігання проблемам, які негативно впливають у процесі відбування покарання на психологічний стан особи; по-третє, вивчення методики запобігання загостренню вже існуючих негативних явищ у засудженого; по-четверте, набуття знань та вмінь щодо мінімізації ризику повторення злочинних діянь; по-п'яте, вміння формувати соціально-позитивні орієнтації та мотивування до законотрухняної поведінки й інше.

Отже, удосконалення рівня соціально-виховної роботи персоналу має стати комплексним та інтегрованим процесом задля спонукання засуджених до законотрухняної поведінки, надання їм необхідної допомоги та підтримки у вирішенні проблем, що

виникли у зв'язку із засудженням та гідного самоствердження у соціальному середовищі.

Відповідно до ст. 21 Закону на орган пробації покладається завдання взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями. Безпосередня його реалізація, як свідчить практика українського пенітенціарного менеджменту, покладається на персонал. Організація взаємодії як функція пенітенціарного менеджменту має на меті об'єднати зусилля персоналу з іншими суб'єктами для досягнення певних цілей пробації. Умовно суб'єкти взаємодії можна поділити на державні органи; органи місцевого самоврядування; підприємства (державні, комунальні, приватні); установи та організації (державні, громадські). Враховуючи сталий характер діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, цей процес буде мати постійний характер. Слід очікувати у майбутньому, що взаємодія зазначених суб'єктів буде регламентуватися певними нормативними актами, затвердженими органами виконавчої влади центрального рівня. Інший вигляд має взаємодія з підприємствами, установами та організаціями, оскільки останні можуть бути суб'єктами взаємодії тільки з власної ініціативи. Це залежатиме від наявності у них умов для ефективного забезпечення пенітенціарних заходів. Слід очікувати, що такі зв'язки будуть мати нерегулярний характер.

Останніми роками в органах та навчальних закладах кримінально-виконавчої служби проводиться низка заходів науково-практичного спрямування, де розглядаються питання пенітенціарного менеджменту. Зокрема, у Білоцерківському центрі підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби було проведено спеціалізований курс «Ефективний пенітенціарний менеджмент». Схожі за змістом заходи відбулись в територіальних органах управління кримінально-виконавчої служби. Серед питань, що розглядалися, були: планування професійної діяльності та його етапи; моделі, методи та етапи прийняття управлінських рішень, делегування повноважень; мотивація та стимулювання активності персоналу; управлінський контроль. На додаток цьому вважаємо за доцільне включити в процес навчання персоналу пробації оволодіння на-

вичками організації взаємодії, який доцільно здійснювати за такими напрямками:

- навчання особливостям організації взаємодії з органами виконавчої влади місцевого рівня та місцевого самоврядування;
- надання знань з питань взаємодії з представниками правоохоронних органів;
- вивчення механізмів взаємодії із суб'єктами господарювання різних форм власності;
- опанування особливостями взаємодії із державними та недержавними установами та організаціями.

Отже, отримання персоналом необхідних навичок організації взаємодії істотно сприятиме якісній реалізації наглядової та пенітенціарної пробації та вплине як на стан управлінської підготовки, так і на загальний фаховий рівень персоналу.

Висновки. Запропоновані шляхи удосконалення персоналу доцільно інтегрувати в чинну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів задля приведення у відповідність вимогам оновленого кримінально-виконавчого законодавства та забезпечення пробації належним кадровим складом.

Список використаних джерел

1. Закон України про пробацію // Відом. Верховної Ради. – 2015. – № 13. – С. 93.
2. Тихонова О. В. Щодо розуміння категорії «Кримінологічна характеристика». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. №8. С. 248–249.
3. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими: наказ Міністерства юстиції України від 04 лист. 2013 р. №2300/5. [Елект. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
4. Положення про психологічну службу установи виконання покарань: наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань від 17 бер. 2000 р. №33. [Елект. ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrprison.org.ua>.
5. Чебоненко С. О. Методичні поради для підготовки офіцерів служби пробації: навч. посіб. для курсантів вищ. навч. закл. / Чебоненко С. О., Дрижак В. В. – Чернігів, 2006. – 92 с.
6. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями [Елект. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики: наказ Міністерства соціальної політики від 10 вер. 2015 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

Ребкало Н. Н.

НЕКОТОРЫЕ ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛА ПРОБАЦИИ: УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье обоснована необходимость совершенствования персонала в соответствии с требованиями действующего законодательства о пробации. Проанализированы некоторые проблемы, связанные с особенностями служебной деятельности персонала пробации. Акцентировано внимание на необходимость внедрения в процесс подготовки, переподготовки и повышения квалификации профессиональных стандартов, которые необходимы для реализации задач пробации.

Ключевые слова: законодательство о пробации; виды пробации; персонал пробации; профессиональная подготовка; совершенствование профессиональной подготовки.

Rebkalo M. M.

SOME WAYS OF PROBATION PERSONNEL PROFESSIONAL DEVELOPMENT, AND ITS ADMINISTRATIVE ASPECT

The author shows that there is a package of measures for organizing a due probation and its growth in Ukraine. Effective usage of the probation personnel is a key way for realization of this task. The Ukrainian scientists of criminal law and public administration constantly research probation service problems. However the problems of probation personnel professional development stay topical.

There are three types of probation in force by the legislation: pre-trial probation, supervised probation and penitentiary probation. The personnel has to master knowledge and practical skills to be ready to perform in all these types of the probation. Knowledge of the law disciplines, where penitentiary criminology occupies the key position can capitally help it. These knowledge can help to prepare an objective pre-trial report, to perform the main tasks of the supervised probation and penitentiary programs and it may shape a subjective vision of social environment.

The cognition of practical psychology is needed for the employees. It can actually help to evolve a convicts' positive qualities required for his resocialization. The skills of psychological and correctional work with convicts may solve the main problems. For instance, to realize the psychological and correctional tasks quickly and effectively, to elevate the level of personnel's professional training and to minimize the work of professional psychologists in the psychological and correctional work in probation.

The process of employees' training for social and educational work ought to link the requirements of the State standards on social services and probation legislation. Personnel's improvements social and educational work level are to

become a complex and integrated process for convicts' lawful behavior, receiving the needed help by them and solving the problems related with conviction.

The author mentions that the employees must master skills of penitentiary management for updating professional knowledge. In addition he shows that they need getting skills of interaction. There are some problems which are worth considering: teaching peculiarities in the interaction with local authorities; teaching the work with law enforcement bodies; learning the mechanisms of interaction with national economy subjects of various property; mastering the peculiarities of interaction with State and non-state institutions and organizations.

The author believes that the offered ways of employees' improvement process should be integrated into the valid system of training, retraining and personnel's advanced training, for being appropriate to renovated criminal and executive legislature and providing qualified employees for probation.

Key words: legislature on probation, types of probation, probation personnel, professional training, professional training development.

УДК 343.851:343.9

Свірін М. О.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник,

Державний науково-дослідний інститут МВС України, м. Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті визначено ознаки та коло суб'єктів запобігання злочинності, здійснено їх класифікацію за специфікою запобіжної діяльності та функціональними ознаками. Досліджено теоретичні засади та законодавчу базу щодо завдань та обов'язків органів влади та правоохоронних органів у сфері запобігання злочинності. Зроблено висновок, що на сьогодні сукупність суб'єктів запобігання злочинності, з огляду на неповноту законодавчого регулювання, низький стан організації і здійснення запобіжної діяльності, не можна визначити як систему суб'єктів запобігання злочинності. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавства України у зазначеній сфері.

Ключові слова: злочинність, запобігання, запобіжна діяльність, суб'єкти запобігання.

Постановка проблеми. Суб'єкти запобігання злочинності – це державні органи, громадські організації, соціальні групи, службові особи чи громадяни, які спрямовують свою діяльність на розроблення і реалізацію заходів, пов'язаних з випередженням, обмеженням, усуненням криміногенних явищ та процесів, що породжують злочини, а також на їх недопущення на різних стадіях, у зв'язку з чим мають права, обов'язки і несуть відповідальність [1, с. 326]. За специфікою запобіжної діяльності розрі-